

Fältdagbok Kånna Högar 2001-10-17

Fastighetsbeteckning: Södra dal 1:3-4, Dalen 2:3 samt Berghem Västergård 4:23

Närvarande:

Ulf Hofstedt, RAÄ

Robert Danielsson, RAÄ

Sune Jönsson, Länsstyrelsen Kronobergs län

2 st. Representanter från Tekniska förvaltningen, Ljungby kommun

Bakgrund

Kånna högar är ett gravfält som består av 250 objekt. Gravarna utgörs främst av drygt 200 runda och ovala högar, ett 15-tal stensättningar samt treuddar, skeppssättning, domarring, äggahöna (järnåldersdös) samt ett 20-tal resta stenar. Det är tydligt att gravfältet har varit i omfattande bruk under lång tid under senare delen av järnåldern. Gravfältet har undersökts av Nils-Gustav Bruzelius 1855 samt Emil Ekhoft 1896. På 1950-talet gjordes vissa arkeologiska undersökningar på platsen av landsantikvarien J E Anderbjörk. Från 1936 finns en detaljerat planskiss över området med dess fornlämningar. Gravområdet har ursprungligen varit mer omfattande och delas av flera vägar men 1965 köptes fastigheterna in av Vitterhetsakademien. Kulturmiljön var vid inköpstillfället beväxt med skog som röjdes av. Det har varit problem med gräsvegetation p.g.a. mager jord och J.E Gustafsson genomförde vårdexperiment med olika grad av gödning, kalkning för att skapa mer växtkraft i gräsvegetationen.

Bakgrund till fornvård

Kommunen hade hand om skötseln med hjälp av arbetslag på Kånna Högar fram till år 2000. Kommunen slog vegetationen tre gånger per år med hjälp av röjsågar med nylonlina.

Ett år har gått utan att någon vård har gjorts. Länsstyrelsen har gjort florainventering av "rödlistade" växter och kommit fram till att antalet har minskat sedan förra inventering som gjordes för tio år sedan.

Kulturmiljön

Kånna högar är problematiskt då vegetationsbytet 1965 från tät tallskog till öppen ängsmark som medförde att det

uppstod konsekvenser som man inte riktigt kunde överblicka när tallskogen avlägsnades. PH-värdet är synnerligen lågt 4.8-5.3. Normalvärde för området torde vara runt 5.5-6.5. Den sura och näringsfattiga sanden attraherar inte alla växter. Speciellt svår beskrevs etableringen av gräsarten berggrör. Berggrör är ett gräs som kan bli upp till 80-150 cm högt. Det förekommer på torra, soliga platser som till exempel stränder, bergsområden och

sandig skogsmark¹. Problemet med gräset är att gravfältet blir svåröverblickat då gräset blir allt för

förekommande. 1978 skrevs en rapport om problemen som hade uppstått av John-Erik Gustavsson². Kånna användes som experimentyta med syftet att återfå balans i markskiktet genom att testa olika gödningsmedel som skulle gynna "rätt" vegetation. Vid besiktningen den 17 oktober 2001 kvarstod fortfarande problemet och ljungen hade fått ytterligare utbredning. Gravfältet upplevdes som svåröverblickbart och ovårdat. Ett 30-50 cm högt gräs är på flera håll blandat med ljungområden. Mest förekommande träd och buskar är: björk, en, rönn och ek. Träden är av varierad kondition och behöver speciell besiktning men det var inget träd som stod upp på någon gravhög. Träden föreföll även ha god verkan på

gräsbeståndet då de gav bra skugga.

På grund av det 30-50 cm. höga gräset och ljungen var platsen inte direkt inbjudande att vandra runt på vilket märktes på de representanter för kommunen och länsstyrelsen som kom för att träffa oss från RAÄ. Större delen av mötet avhandlades på parkeringen. Både Länsstyrelsen och kommunen kan genomföra årligt underhåll men efterfrågar skötselinstruktioner och tilldelning av resurser.

Skogsvårdsstyrelsen har arbetslag

Sune Jönsson framhöll slätter av området 2-3 ggr/år tillsammans med röjsåg = 8-10 arbetsdagar per hektar x 5 hektar x 220:-/timme = 70-90 tkr i skötselkostnader/år. Han ville se området som öppet utan inhägnad och framhöll att betning kunde påverka marken negativt.

Kommunens tekniska förvaltning var ej intresserade att stödsköta området om det inte ingick en "pengapåse" med vårduppdraget, minst 50 tkr. Kanske har Gerd Andersson, Turist och fritidsförvaltningen intresse att stötta om vi ska upprätta samverkansavtal.

Förslag till åtgärder

Det första man bör fråga sig är vilka ambitioner man har med platsen. I regionen vill man utveckla en kulturturism som utgår ifrån sträckning av gamla huvudvägen "Riks-ettan". I detta sammanhang utgör Kånna högar ett bra turistmål i en större region. I annat fall bör man fråga sig hur unik platsen är i förhållande till andra fornlämningar i trakten. Frågeställningen är angelägen då man bör ifrågasätta hur vården av miljön ska vara beskaffad för att bevara den så bra som möjligt. Om marken sätts i träda och de arbeten som görs enbart

¹Schauer, Thomas & Caspari, Claes, *Växter i Nordeuropa*, Bonnier Fakta, Stockholm 1982.

²Gustavsson, John-Erik, *Rapport Kånna Högar-ett fornvårdsproblem*, Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer 1978:4.

begränsas till borttagning av oönskat sly kanske en långsiktigt bättre lösning uppnås framför att hålla gräset kort och marken blir då mer utsatt.

Förslag 1a. Slagning med röjsåg samt ev. slätterbalk 2-3 gånger per år.

Förslag 1b. Betning med får under för- och eftersäsong under noggrann översikt.

Förslag 1c. Lägga marken i träda för att få mer humuslager. Sätta upp skylt att fornvård sker för att beskriva varför.

Förslag 1d. Plantera ek eller andra träd med smal djupt rotsystem för att på sikt skapa mer skuggyta och delvis annan vegetation.

Förslag 1e. Acceptera att ljung och bergrör ingår i vegetationen på en dylik impediment mark trots att det försämrar fornlämningsmiljön

Förslag till prioriteringsordning

1. Diskutera problematiken med Jochen Kuhne
2. utforma ett handlings/vårdprogram

Litteraturförteckning

Gustavsson, John-Erik, *Rapport Kånna Högar-ett fornvårdsproblem*, Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer 1978:4.

Schauer, Thomas & Caspari, Claes, *Växter i Nordeuropa*, Bonnier Fakta, Stockholm 1982.